

reformaation 2017
MERKKIVUOSI

Uskonpuhdistus mullisti Eurooppaa

– tunnetko sen tärkeimmät tapahtumat?

1517 Martti Lutherin kerrotaan nauhanneen 95 teesiä Wittenburgin kirkon oveen. Ne haastoivat katolisen kirkon opetuksen aneiden tarpeellisuudesta, katumusharjoituksista ja paavin vallasta.

Martti Luther

1519 Pappi Ulrich Zwinglin Lutherin opetuksia myötäilevä toiminta käynnistää uskonpuhdistuksen Sveitsissä.

Ulrich Zwingli

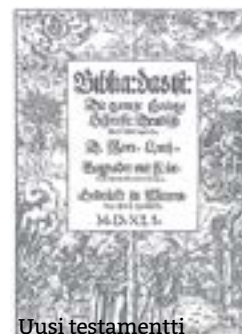
1520 Luther julkaisee kolme merkittävää teosta: *Saksan kansan kristilliselle aatelille, Kirkon Baabelin vankeudesta* ja *Kristityn vapaudesta*. Ensimmäisessä Luther muotoilee opin yleisestä pappeudesta, toisessa vastustaa katolisen kirkon seitsemää sakramenttia ja kolmannessa pohtii kristityn asemaa uskosta vanhurskaana.

Erasmus Rotterdamilainen

1521 Paavi Leo X julistaa Lutherin pannaan, ja keisari Kaarle V tuomitsee hänet Wormsin valtiopäivillä valtakunnankiroukseen. Vaaliruhtinas Fredrik Viisas "sieppaa" Lutherin turvaan Wartburgin linnassa.

1521 Englannin kuningas Henrik VIII kirjoittaa vastateoksen *Septem Sacramentorum* Lutherin sakramentteja käsittelevälle teokselle. Paavi antaa hänelle nimen "uskon puolustaja".

Uusi testamentti

1522 Lutherin saksankielinen käännös *Uudesta testamentista* valmistuu.

1524 Lutherilta julkaistaan kirjoitus, jossa kehoitetaan esivaltaa järjestämään kansalle koulutusta.

1525 Lapsikastetta kritisoiva anabaptistinen liike saa alkunsa Sveitsissä. Anabaptismista saivat vaikutteita myöhemmin muun muassa helvuntailaisuus, adventismi ja kastekäytännön osalta baptismi.

1525 Lutherin kirja *Sidottu ratkaisualta* ilmestyy. Se syntyi erimielisyydestä maltillisen reformaattorin Erasmus Rotterdamilaisen kanssa koskien ihmisen vapaata tahtoa.

1526 Lutherin aikaansaamana pidetään ensimmäinen saksankielinen messu. Virsien laulannasta tulee myös osa messua.

1526 William Tyndalen Uuden testamentin käännös englanniksi julkaistaan. Myöhemmin Tyndale poltettiin roviolla vääräoppisuuden vuoksi.

1527 Ruotsin kuninkaan Kustaa Vaasan käskystä Ruotsissa käännyttään noudattamaan luterilaista oppia. Taustalla eivät olleet uskonnolliset, vaan poliittis-taloudelliset syyt.

1529 Luther ja Zwingli väittelevät ehtoollisopista eivätkä pääse yhteisymmärrykseen. Lutherin mukaan leipä ja viini olivat Jeesuksen ruumis ja veri, kun taas Zwinglin mukaan ne vain symbolisesti edustivat niitä.

1529 Kristinuskon ydinkohtia selostavat Lutherin Iso ja Vähä Katekismus julkaistaan. Iso Katekismus on tarkoitettu papeille ja opettajille, Vähä Katekismus tavalliselle kristitylle.

1529 Reformaation tunnusvirsi, Lutherin *Jumala ompe linnamme* ilmestyy "Wittenbergin virsikirjassa".

1530 Philipp Melanctonin kirjoittama Augsburgin tunnustus annetaan keisari Kaarle V:lle Augsburgin valtiopäivillä. Tunnustuksessa ilmaistaan reformaation puolustajien käsitys kristinuskon perustotuiksista ja käsitellään kirkollisen elämän muotoja, joiden katsotaan olevan ristiriidassa evankeliumin kanssa.

1533 Englannin kuningas Henrik VIII julistetaan kirkonkiroukseen, koska hän eroaa vaimostaan Katariina Aragonialaisesta ja avioituu Anne Boleynin kanssa.

1534 Kuningas Henrik VIII perustaa itsenäisen Englannin kirkon ja katkaisee yhteydet katoliseen kirkkoon.

1534 Koko Raamattu saksaksi ilmestyy.

1534 Jesuiittaveljeskunta perustetaan. Siitä tuli merkittävä voimavara katolisen kirkon vastauskonpuhdistuksen toteuttamisessa.

1536 Zwinglin seuraaja Jean Calvin julkaisee teoksensa *Kristinuskon opetus*, jossa hän mm. muotoilee opin predestinaatiosta, ennaltamääräisestä. Siitä tulee yksi reformoitujen kirkkojen (kalvinistit) kulmakivistä.

1537 Uskonpuhdistuksen vankka kannattaja Kristian III tekee Tanska-Norjasta luterilaisen maan päästyään kuninkaaksi.

1541 Calvin laatii neljälle viralle perustuvan kirkkojärjestyksen. Siitä eteenpäin hän pyrki yhdistämään maallisen ja uskonnollisen hallintovallan (teokratia) Genevessä, "protestanttisessa Roomassa".

1545-63 Trenton kirkolliskokous käynnistää vastauskonpuhdistuksen, määrittää katolisen kirkon virallisen teologian ja Raamatun kirjojen kaanonin.

1546 Luther kuolee ja haudataan Wittenbergin linnankirkkoon.

1548 Mikael Agricola suomentaa Uuden testamentin. Hän oli tärkein uskonpuhdistuksen uudistusten toteuttaja Suomessa.

1549 Arkkipiispa Thomas Cranmerin kirjoittama jumalanpalveluskirja *The Book of the Common Prayer* julkaistaan. Se on yhä pohja perinteiselle anglikaaniselle messulle.

1553 Kuningatar Maria I palauttaa katolilaisuuden Englantiin.

Jean Calvin

Kristian III

Mikael Agricola

Tunnustuskirjat

1555 Saksan ruhtinainden konfliktit päätetään Augsburgin uskonnonrauhassa. "Kenen valta, hänen uskontonsa" -periaatteella ruhtinaat saavat valita uskontonsa, jota koko ruhtinaskunnan tulee seurata.

1558 Kuningatar Elisabet I palauttaa protestanttisuuden Englantiin.

1564 39 artiklaa tiivistävät anglikaanisen kirkon opin Englannissa.

1580 Luterilaisen kirkon tunnustuskirjat julkaistaan.

1598 Ranskan kuningas Henrik IV antaa hugenoteille eli Ranskan protestanteille uskonnonvapauden. Ranskassa käytiin useita sisällissotia hugenottien ja katolisten välillä vuosina 1562–1598.

1618-19 Hollannissa Dordtin synodissa määritellään reformoitujen kirkkojen virallinen oppi arminiolaisuuden haastamissa uskonkysymyksissä. Teologian professori Jacobus Arminuksen aloittama arminiolaisuus erosi kalvinismista mm. predestinaatio-opissa.

1648 Westfalenin rauha päättää kolmekymmenvuotisen sodan Euroopassa. Sota alkoi Saksan sisäisenä uskonnotana, mutta päättyi yleiseurooppalaiseen sotana, jossa uskolla oli vain vähän merkitystä.

1515

1525

1535

1550

Tiesitkö?

Martti Luther ei aikoinut perustaa uutta kirkkokuntaa. Hän halusi vain uudistaa katolista kirkkoa.

Luther käänsi Uuden testamentin yhdessätoista viikossa pakoillessaan Wartburgin linnassa. Vanhan testamentin kääntämiseen häneltä kului työryhmän avustamanakin 12 vuotta.

Toimintansa aikana Genevessä Jean Calvin saarnasi yli kaksi tuhatta kertaa: kahdesti sunnuntaisin ja lähes jokaisena muunakin viikonpäivänä. Calvinin saarnat kestivät yli tunnin, eikä hän käyttänyt muistiinpanoja.

Turun piispan kirjurina työskennellyt Mikael Agricola matkasi vuonna 1536 Martti Lutherin oppiin Wittenbergin yliopistoon. Opintojensa myötä hän perehtyi Lutherin ajatteluun ja teologisiin näemyksiin reformaatiosta.

Jo kauan ennen Martti Lutherin toimintaa oli yritetty uskonpuhdistusta, mutta ilman kirjapainotaitoa siinä ei onnistuttu. Taito kehitettiin vasta 1400-luvun puolella välissä. Luther myös hyödynsi painatusta paremmin kuin aikansa muut reformaattorit. Hän julkaisi enemmän kuin 17 seuraavaksi tunnetuinta reformaattoria yhteensä.